

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-30>

УДК 338.1

РОЛЬ АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ У РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

THE ROLE OF CASH FLOW ANALYSIS IN THE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES

Монтика Юрій Степанович

аспірант,

Національний університет «Львівська Політехніка»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-9032-7395>**Montyka Yurii**

Lviv Polytechnic National University

Стаття присвячена аналізу руху грошових потоків у секторі малого та середнього бізнесу. Розглядаються ключові аспекти управління фінансами в цьому сегменті економіки, включаючи вибір ефективних стратегій збору та витрати коштів. Стаття базується на дослідженні фінансових показників підприємств різних галузей малого та середнього бізнесу. Розглядається вплив економічних факторів на грошові потоки та інструментарій для ефективного управління фінансами. Визначено ключові аспекти, пов'язані з рухом грошей в компаніях, зокрема, способи генерації доходів, витрати та стратегії управління ліквідністю. Автор наголошує на важливості ефективного фінансового управління для забезпечення стабільності та розвитку підприємств, а також деталізує інструментарій аналізу грошових потоків, таких як звіти про готівковий потік, бюджетування та інші фінансові інструменти. Крім того, у статті розглянуто виклики, з якими зіштовхується малий та середній бізнес у контексті управління грошовими потоками, і запропонує практичні рекомендації для підприємств цього сектору. Аналіз грошових потоків визначається як критичний елемент успішного фінансового планування та стратегічного розвитку для малого та середнього бізнесу. аспекти такого аналізу розглянуто на прикладі акціонерного товариства. Встановлено, що створення грошових потоків тісно пов'язане з фінансовим станом підприємства, і запропоновано використовувати відповідні показники для оцінки цього процесу. Обґрунтовано, що для управління дефіцитом чи надлишком грошових коштів необхідно забезпечити баланс між позитивними та негативними грошовими потоками. Досліджено питання попередження дефіциту чистого грошового потоку через визначення касових розривів, використовуючи показники, такі як частота, тривалість і глибина касового розриву. Висновки дослідження підкреслюють, що аналіз грошових потоків дозволяє об'єктивно оцінити ефективність управління фінансово-господарською діяльністю підприємства та його можливість адаптації до сучасних умов. У статті надані рекомендації з підвищення ефективності управління грошовими потоками.

Ключові слова: грошові потоки, малий бізнес, середній бізнес, фінансовий стан, управління.

The article is dedicated to the analysis of cash flow movements in the small and medium-sized business sector. Key aspects of financial management in this economic segment are examined, including the selection of effective strategies for fund collection and expenditure. The article is based on the study of financial indicators of enterprises in various fields of small and medium-sized business. The impact of economic factors on cash flows and tools for effective financial management are discussed. Key aspects related to cash movements in companies are identified, such as revenue generation methods, expenses, and liquidity management strategies. The author emphasizes the importance of effective financial management for ensuring the stability and development of enterprises, and details the toolkit for analyzing cash flows, such as cash flow reports, budgeting, and other financial instruments. Additionally, the article explores the challenges faced by small and medium-sized businesses in the context of cash flow management and provides practical recommendations for businesses in this sector. Cash flow analysis is identified as a critical element of successful financial planning and strategic development for small and medium-sized businesses. The aspects of such analysis are illustrated using a joint-stock company as an example. It is established that the creation of cash flows is closely related to the financial condition of the enterprise, and relevant indicators are proposed for assessing this process. It is argued that to manage cash shortages or surpluses, a balance between positive and negative cash flows must be ensured. The issue of preventing a net cash flow

deficit is explored through the identification of cash gaps using indicators such as frequency, duration, and depth of cash gaps. The conclusions of the study underscore that cash flow analysis allows for an objective assessment of the effectiveness of financial and economic activities of the enterprise and its adaptability to modern conditions. The article provides recommendations for enhancing the efficiency of cash flow management.

Keywords: cash flows, small business, medium-sized business, financial condition, management.

Постановка проблеми. В сучасних умовах економічної нестабільності та зростаючої конкуренції малі та середні підприємства стають важливими драйверами економічного розвитку. Однак, для забезпечення їхньої стійкості та ефективності, власники та керівники таких підприємств повинні детально розуміти та ефективно управляти грошовими потоками. Через призму аналізу практичних випадків та актуальних досліджень, наше дослідження спрямоване на надання цінного інструментарію для власників підприємств, фінансових аналітиків та менеджерів, які прагнуть оптимізувати грошові потоки та забезпечити стійке фінансове забезпечення для подальшого розвитку свого бізнесу.

Аналіз основних досліджень. Велика кількість досліджень, як і зарубіжних, так і вітчизняних, присвячена аналізу грошових потоків у малих та середніх підприємствах, авторами яких є вчені, такі як Л. А. Бернстайн, Е. А. Хелферт, В. В. Ковальов, Г. В. Савицька, М. Д. Білик, І. О. Бланк, В. М. Борнос, О. М. Загородня, Л. О. Лігоненко, В. О. Подольська, А. М. Поддєрьогін, Г. В. Ситник, І. В. Спільник, В. О. Яріш, та інші. Їх внесок у розвиток теоретичної та методологічної основи аналізу та управління грошовими потоками є значущим. У їхніх роботах були розглянуті аспекти організації грошових потоків, змісту звіту про рух грошових коштів, особливостей прямого та непрямого методів збирання інформації, систематизації основних компонентів управління грошовими потоками та аналізу грошових потоків. Незважаючи на цей значний прогрес, методологія аналізу грошових потоків у секторі малого та середнього бізнесу потребує подальшого удосконалення та випробування на конкретних практичних прикладах.

Мета статті – обґрунтування важливості та значення аналізу грошових потоків для розвитку малого та середнього бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Грошові кошти підприємства виступають важливою складовою часткою оборотних активів, від ефективності використання яких залежить розмір прибутку, що отримує підприємство. Управління грошовими акти-

вами постійно знаходиться у розпорядженні підприємства, що є часткою функцій загального управління оборотним капіталом.

Як зазначає Ю. Труш – грошові потоки підприємства визначаються як пересування грошових активів у часі, представляючи систему розподілу надходжень та витрат грошових коштів та їх еквівалентів, які виникають внаслідок економічної діяльності підприємства [5, с. 83]. Ця система відображає рух вартості, що пов'язаний із часовими факторами, ризиками та ліквідністю, і є важливим показником функціонування підприємства, визначаючи його фінансовий стан та платоспроможність.

Керування грошовими потоками підприємства визнається однією з ключових областей фінансового менеджменту, оскільки наявність та адекватність грошових ресурсів визначають життєздатність, ефективність поточної діяльності та темпи зростання підприємства. Однак концепція грошових потоків як самостійної мети управління фінансами суб'єкта господарювання не отримала достатнього визнання не лише на вітчизняному ринку, а й у міжнародній літературі з фінансового менеджменту.

Під аналізом грошових потоків підприємства розуміють процес дослідження системи показників, їх формування на підприємстві, виявлення основних тенденцій та закономірностей з метою з'ясування резервів подальшого підвищення ефективності управління ними [3, с. 39].

Оцінка грошових потоків компанії ґрунтується на аналізі фінансової звітності, яка включає в себе баланс (звіт про фінансовий стан), звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід), і звіт про рух грошових коштів (за прямим і непрямим методами), а також примітки до щорічної фінансової звітності.

Звіт про рух грошових коштів виступає невід'ємною складовою фінансової звітності і, як безпосередньо, так і опосередковано, відображає грошові витрати та надходження в компанію, класифікуючи їх за основними джерелами та напрямками використання. Це охоплює період та види діяльності (операційна, інвестиційна, фінансова). Такий звіт висвітлює ефективність управління ресурсами підприєм-

ства і містить додаткову інформацію про його фінансовий стан, яку неможливо отримати з інших джерел фінансової звітності.

Уніфікованість і достовірність фінансової звітності впливає на ефективність прийнятих рішень, особливо у частині управління грошовими потоками. Для зовнішніх користувачів даний звіт є значимим, тому що він є джерелом інформації про ліквідність, платоспроможність, фінансову гнучкість підприємства, з яким вони співпрацюють або будуть працювати у майбутньому.

Варто зазначити, що розпочати аналіз грошових потоків доцільно, виходячи з поставлених завдань і інформаційної бази. Для цього використовують експрес-аналіз і поглиблений комплексний аналіз грошових потоків підприємства. Експрес-аналіз грошових потоків базується на визначенні типових ознак, які дають можливість швидко і доволі точно визначити характер процесів, що відбуваються, не виконуючи глибоких досліджень, які потребують додаткового часу і засобів. Поглиблений аналіз – це глибоке комплексне дослідження з широким набором аналітичних показників, що вивчаються [2, с. 127].

Фінансово-господарська діяльність пов'язана із здійсненням операцій з придбання та розпорядження грошовими коштами та їх еквівалентами, що визначають грошовий потік суб'єкта господарювання. Грошові кошти включають готівку, депозити в банках та депозити до запитання. Грошові еквіваленти представляють собою короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які легко конвертуються у певні суми грошових коштів та мають низький ризик зміни вартості.

Рух грошових коштів включає всі аспекти діяльності підприємства: операційну, інвестиційну та фінансову. Операційна діяльність є основною сферою, спрямованою на виробництво та реалізацію продукції, а також інших операцій, які не включаються до категорій інвестицій чи фінансів. Інвестиційна діяльність стосується придбання та реалізації необоротних активів і фінансових інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів. Фінансова діяльність охоплює операції, що прямо впливають на розмір і структуру власного та позикового капіталу підприємства.

Аналіз грошових потоків є необхідним елементом ефективного управління грошовими потоками, що забезпечують фінансово-господарську діяльність суб'єкта господарювання. Метою проведення аналізу грошових потоків є прискорення обороту коштів та, відповідно,

збільшення активів та капіталу, забезпечуючи при цьому фінансову стабільність та платоспроможність суб'єкта господарювання.

Як зазначає Г. Кошельок – «у сучасних умовах використання інформаційних технологій аналіз грошових потоків ґрунтується на ідентифікації ключових елементів процесу вивчення грошових потоків, який поділяється за видами діяльності підприємства» [1, с. 233]. Електронна обробка економічної інформації, що стосується руху грошових потоків, включає в себе логічно підтвержені алгоритми узагальнення та оцінки інформації. Це становить основу для ухвалення управлінських рішень за допомогою відповідних аналітичних процедур.

Відтак, аналіз грошових потоків є ключовим елементом фінансового управління для малого та середнього бізнесу, який визначає ефективність фінансової стратегії підприємства. Сутність цього аналізу полягає в систематичному вивченні та оцінці руху грошових коштів в організації протягом певного періоду часу. Однією з основних переваг аналізу грошових потоків є його фокус на конкретній готівці, що відрізняє його від інших методів фінансового аналізу, які можуть бути зорієнтовані на прибуток чи балансний стан. Грошовий потік дає можливість бізнесу визначати, звідки й куди йдуть кошти, та виявляти можливості для оптимізації фінансових процесів.

Для малого та середнього бізнесу аналіз грошових потоків виявляється критичним, оскільки ці компанії, як правило, обмежені фінансовими ресурсами. Відстеження грошових потоків дозволяє підприємствам ефективно керувати своєю ліквідністю, уникати прострочених платежів та підтримувати позитивне фінансове становище. Значення аналізу грошових потоків виявляється також у здатності підприємства прогнозувати майбутні фінансові труднощі та приймати вчасні управлінські рішення. Регулярний моніторинг грошових потоків дозволяє уникнути ситуацій нестачі коштів та забезпечити нормальний розвиток бізнесу.

Крім того, за твердженням І. Спільник – «аналіз грошових потоків дозволяє підприємствам ефективно управляти кредитною політикою і взаємовідносинами з постачальниками та клієнтами. Він сприяє вчасному виявленню можливих проблем у фінансових операціях та вдосконаленню стратегій взаємодії з партнерами» [4, с. 68]. Аналіз грошових потоків також допомагає в управлінні інвестиційними ресурсами та плануванні

бюджету. Це особливо важливо для малого та середнього бізнесу, який часто має обмежений доступ до фінансових ресурсів. Чітке розуміння того, як гроші рухаються в компанії, дозволяє ефективно розподіляти кошти на пріоритетні напрямки, що сприяє стійкості та зростанню бізнесу.

Не менш важливим аспектом є можливість адаптації до змін в економічному середовищі. Аналіз грошових потоків допомагає підприємствам оперативного реагувати на зміни в ринкових умовах, вчасно коригувати фінансові стратегії та мінімізувати ризики.

Для оптимального контролю над грошовими потоками та максимізації ефективності фінансового управління, можна вжити ряд заходів:

1. Створення бюджету грошових потоків:
  - Розробка детального бюджету, який включає всі плановані грошові надходження та витрати.
  - Визначення ключових обласей, де можливі зміни або ризики.
2. Моніторинг та аналіз реальних грошових потоків:
  - Постійне відстеження фактичних грошових потоків підприємства.
  - Порівняння їх з планами та виявлення відхилень.
3. Ідентифікація ключових джерел та витрат грошових коштів:
  - Визначення основних джерел грошових надходжень та витрат.
  - Зосередження уваги на ключових компонентах, які впливають на грошові потоки.
4. Управління рахунками та угодами з клієнтами та постачальниками:
  - Оптимізація умов розрахунків з клієнтами та постачальниками для покращення грошових потоків.
  - Розгляд можливість зниження строків оплати та використання знижок.
5. Вжиття заходів для зменшення заборгованостей та збільшення виручки:
  - Активне відслідковування за виникненням заборгованостей та вживання заходів для їхнього зменшення.
  - Розгляд стратегії для збільшення обігових коштів та покращення ліквідності.
6. Розробка резервних планів:
  - Передбачення можливих сценаріїв та розробка резервних планів для збереження ліквідності в умовах негативних змін.
7. Використання фінансових інструментів для управління ризиками:
  - Використання фінансових інструментів, таких як страхування валютного ризику

або процентних ставок, для мінімізації фінансових ризиків.

8. Залучення фахівців та консультантів:
  - Врахування думки фахівців із фінансів та консультантів для покращення стратегій управління грошовими потоками.
  - Інвестування в технології:
9. Використання сучасних технологій для автоматизації процесів обліку та моніторингу грошових потоків.

Ці заходи допоможуть підприємству бути більш гнучким та адаптивним до змін в ринкових умовах, забезпечуючи ефективне управління грошовими потоками.

Узагальнюючи, аналіз грошових потоків в малому та середньому бізнесі є не лише інструментом фінансового контролю, але і стратегічним ресурсом для досягнення фінансової стійкості, гнучкості та успішного розвитку компанії в умовах сучасного бізнес-середовища.

Висновки. Управління грошовим потоком підприємства є важливим аспектом фінансового менеджменту, оскільки наявність достатньої кількості грошових коштів визначає життєздатність, ефективність та можливість росту підприємства. Навіть компанія, яка отримала прибуток, може зіткнутися з фінансовою нестачею та неплатоспроможністю через неспроможність забезпечити потрібний рівень грошових коштів та швидкого самофінансування. Отже, в умовах ринкової економіки важливо покладати значний акцент на ефективність управління грошовими потоками для забезпечення стійкого функціонування підприємства. Мета аналізу грошових потоків полягає в оцінці здатності підприємства генерувати грошові кошти, необхідні для вчасного здійснення планових платежів та прийняття управлінських рішень щодо оптимізації грошових потоків. Аналіз ґрунтується на послідовному розкритті економічної інформації відповідно до організаційно-інформаційної моделі. Неможливо ефективно управляти грошовими коштами без проведення їх детального аналізу.

Аналіз здійснюється на основі достовірної фінансової звітності, що дозволяє оцінювати ефективність використання грошових потоків у минулому. Для вирішення стратегічних завдань управління необхідна інформація про майбутні грошові потоки підприємства, а саме їх прогнози значення. Грошові потоки відіграють ключову роль у формуванні оборотного капіталу, що забезпечує підтримання ліквідності та платоспроможності підприємства на відповідному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кошельок Г. Аналіз грошових потоків у системі управління підприємством. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 2. С. 231–242
2. Піскунова Н. О. Удосконалення науково-методичного обґрунтування аналізу грошових потоків підприємств. *Економічний аналіз*. 2016. Том 25. № 2. С. 122–131.
3. Поддєрьогіна А., Сілік О. Аналіз визначення фінансової діагностики підприємства. *Бухгалтерський облік і аудит*. Київ : Екаунтинг, 2017. № 1. С. 37–43.
4. Спільник І. Грошові потоки підприємства: комплексний аналіз за даними фінансової звітності. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. *Міжнародний науковий журнал*. 2019. Випуск 1-2. С. 67–85
5. Труш Ю. Л. Напрями удосконалення управління грошовими потоками на підприємстві. Київ, 2019. № 5. С. 82–84.

REFERENCES:

1. Koshelok H. (2020) Analiz hroshovykh potokiv u systemi upravlinnia pidpriemstvom. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk* [Galician Economic Herald], no. 2, pp. 231–242.
2. Piskunova N. O. (2016) Udoskonalennia naukovo-metodychnoho obgruntuvannia analizu hroshovykh potokiv pidpriemstv. *Ekonomichnyi analiz* [Economic Analysis]. Volume 25. No. 2. P. 122–131.
3. Poddierohina A., Silik O. (2017) Analiz vyznachennia finansovoi diahnostyky pidpriemstva. *Bukhhalterskyi oblik i audyt* [Accounting and Audit]. Kyiv: Ekaunting. No. 1. P. 37–43.
4. Spilnyk I. (2019) Hroshovi potoky pidpriemstva: kompleksnyi analiz za danymy finansovoi zvitnosti. Instytut bukhhalterskoho obliku, kontrol ta analiz v umovakh hlobalizatsii. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal* [International Scientific Journal]. Issue 1–2, pp. 67–85.
5. Trush Yu. L. (2019) Napriamy udoskonalennia upravlinnia hroshovymy potokamy na pidpriemstvi [Directions for Improving Cash Flow Management at the Enterprise]. Kyiv. No. 5. P. 82–84.